

دانشگاه قرآن و حدیث

پایان نامه کارشناسی ارشد

رشته علوم حدیث

گرایش تفسیر اثری

عنوان :

تفسیر روایی سوره یوسف (آیات ۴۳ الی ۱۱۱) بر پایه روایات اهل بیت علیهم السلام

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمد علی رستمیان

استاد مشاور

حجت الاسلام و المسلمین مرتضی فدایی

دانشجو

مهناز اکبری

زمستان ۹۱

أ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تمام حقوق این اثر متعلق به دانشگاه قرآن و حدیث و دفتر تبلیغات
اسلامی حوزه علمیه اصفهان است.

تقدیم به:

یوسف زهرا عَلَيْهَا السَّلَامُ او که عمریست به دنبال گمشدگان می‌گردد، گمشدگانی که هنوز به فیض معرفت دیدارش دست نیافته‌اند.

و تقدیم به:

خواهرزاده عزیزم (شهیده مریم خاقانی) که در حین نگارش این پژوهش به کاروان سربلند شهدای کشور اسلامی مان پیوست.

(الحمد لله رب العالمين)

ضمن سپاس فراوان از خداوند یکتا که توفیق تدوین این پژوهش را به این حقیر عنایت نمود، صمیمانه‌ترین تشکرات خود را از استاد راهنما، حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای دکتر محمد علی رستمیان و استاد مشاور، حجت الاسلام و المسلمین جناب آقای فدایی و مسئولان محترم بخش آموزش عالی دفتر تبلیغات اسلامی اصفهان که مرا در به ثمر رسیدن این اثر یاری نمودند می‌نمایم و با تشکر فراوان از پدر و مادر عزیزم و سایر بزرگوارانی که با همکاری خود مرا یاری نمودند.

چکیده

عنوان تحقیق حاضر تفسیر روایی سوره یوسف (آیات ۴۳ الی ۱۱۱) بر پایه روایات اهل بیت علیهم‌السلام می‌باشد. با توجه به اهمیت نقش روایات تفسیری اهل بیت علیهم‌السلام در فهم دقیق قرآن هدف از نگارش این رساله فهم آیات مورد نظر با استفاده از آراء تفسیری ایشان و مقایسه مفاد ظاهری آیات با مفاد روایی و سپس فهم پیام‌ها و آموزه‌های مورد تأکید در آیات و روایات می‌باشد لذا آیات با توجه به موضوع، به چند دسته تقسیم شده و در دو دامنه معنایی قرآنی و روایی مورد بررسی قرار گرفته‌اند. ابتدا با کمک تعدادی از تفاسیر اجتهادی و کتب لغت، مفاد ظاهری آیات بررسی شده و سپس با بهره‌مندی از روایات اهل بیت علیهم‌السلام در برخی از تفاسیر مأثور، مفاد روایی آیات نیز مورد بررسی قرار گرفته‌است با توجه به مفاد روایی ۲۰۲ روایت بررسی شده ذیل آیات مورد نظر و مقایسه با مفاد ظاهری آیات مشاهده شد در اکثر موارد با یکدیگر تطابق داشته و در بسیاری از موارد نیز معصوم علیه‌السلام زوایای مختلفی از داستان را بیان نموده است که در آیات به آن اشاره نشده است. بطور کلی روایات وارده ذیل آیات مورد نظر سبب وضوح در مفهوم آیات و تبیین آن‌ها جهت فهم بهتر گردیده است. در مواردی نیز مباحث مطرح شده در روایت جای تأمل و بررسی داشته‌است که با توجه به قرائن نقلی و عقلی، تحلیل‌ها یا نقدهایی پیرامون آن‌ها ارائه شده است. بخش دیگری از این تحقیق به گونه‌شناسی روایات اختصاص یافته است در این بخش روایات به پنج گونه‌ی سوره‌شناخت، معناشناخت، تأویلی، تطبیقی و تفسیری تقسیم شده‌اند بیشترین تعداد از روایات با آمار ۱۷۳ روایت مربوط به گونه‌ی تفسیری پس از آن تطبیقی با تعداد ۱۸ روایت و سپس سایر گونه‌ها می‌باشد.

بخش پایانی این رساله که به بیان پیام‌ها و آموزه‌های هدایتی مورد تأکید آیات و روایات اختصاص دارد به نتیجه تنوع بین آموزه‌ها دست یافته است و از آنجا که اهم مباحث مطرح شده در این سوره مسائل اخلاقی و تربیتی می‌باشد، لذا آموزه‌های اخلاقی و تربیتی بخش عمده‌ای از آموزه‌ها را به خود اختصاص داده‌اند و آموزه‌های اعتقادی در دومین رتبه می‌باشند.

کلید واژه: روایت تفسیری، تفسیر روایی، سوره یوسف، گونه‌ی روایی، آموزه‌ها

فهرست مطالب

۱	مقدمه
فصل اول: کلیات و مفاهیم	
۷	درآمد
۷	۱.۱ کلیات
۷	۱.۱.۱ بیان مسأله
۸	۱.۱.۲ اهمیت و ضرورت تحقیق
۸	۱.۱.۳ سؤالات تحقیق
۹	۱.۱.۴ فرضیات تحقیق
۹	۱.۱.۵ پیشینه تحقیق
۱۰	۱.۱.۶ روش و مراحل تحقیق
۱۰	۱.۱.۷ روش و ابزار گردآوری اطلاعات
۱۰	۱.۱.۸ چارچوب نظری تحقیق
۱۱	۱.۲ مفاهیم
۱۱	۱.۲.۱ تفسیر
۱۲	۱.۲.۲ روایت تفسیری
۱۲	۱.۲.۳ تفسیر روایی
۱۳	۱.۲.۴ سوره یوسف
۱۳	۱.۲.۵ گونه های روایات تفسیری
۱۴	۱.۲.۶ پیام های هدایتی

فصل دوم: تفسیر روایی آیات ۴۳ الی ۱۱۱ سوره یوسف

- درآمد ۱۷
- ۲.۱. تعبیر خواب شگفت انگیز پادشاه ۱۸
- اشاره ۱۸
- ۲.۱.۱. مفاد ظاهری ۲۰
- الف) خواب پادشاه ۲۰
- ب) خبر از سال‌های فراوانی و قحطی ۲۱
- ج) حقیقت خواب و رؤیای صادقانه ۲۳
- ۲.۱.۲. مفاد روایی ۲۵
- اشاره ۲۵
- صبر حضرت یوسف (ع) ۲۵
- ۲.۱.۳. مقایسه مفاد ظاهری و مفاد روایی ۲۸
- ۲.۲. تبرئه حضرت یوسف (ع) از هرگونه اتهام و آغاز حکومت ایشان ۲۹
- اشاره ۲۹
- ۲.۲.۱. مفاد ظاهری ۳۱
- الف) رفع اتهام از حضرت یوسف (ع) ۳۱
- ب) خزانه داری و عزت یافتن یوسف (ع) در مصر ۳۳
- ج) اعطای رحمت و اجر الهی به محسنین و اجر اخروی به متقین ۳۴

- ۲.۲.۲. مفاد روایی ۳۴
- اشاره ۳۴
- الف) رفع یک اتهام باطل ۳۵
- ب) کسب مقام خزانه داری و عزت یافتن حضرت یوسف(ع) در مصر ۳۶
- ج) خزانه دار آگاه ۳۶
- د) مدیریت صحیح حضرت یوسف(ع) و ایمان پادشاه به خداوند ۳۸
- ه) گران فروشی در حین تقسیم ارزاق ۴۰
- و) محدوده فرمانروایی حضرت یوسف(ع) ۴۲
- ۲.۲.۳. مقایسه مفاد ظاهری و مفاد روایی ۴۲
- ۲.۳. نخستین سفر فرزندان حضرت یعقوب(ع) به مصر ۴۴
- اشاره ۴۴
- ۲.۳.۱. مفاد ظاهری ۴۶
- الف) حضور برادران حضرت یوسف(ع) در مصر ۴۶
- ب) بازگشت به کنعان نزد پدر ۴۹
- ۲.۳.۲. مفاد روایی ۵۰
- اشاره ۵۰
- الف) نخستین سفر برادران حضرت یوسف(ع) به مصر ۵۱
- ب) مُقل، سرمایه پسران حضرت یعقوب(ع) ۵۲
- ۲.۳.۳. مقایسه مفاد ظاهری با مفاد روایی ۵۲
- ۲.۴. ورود به شهر از راه‌های متفاوت ۵۳
- اشاره ۵۳

- ۲.۴.۱. مفاد ظاهری ۵۴
- الف) چشم زخم ۵۴
- ب) توکل ۵۶
- ۲.۴.۲. مفاد روایی ۵۶
- اشاره ۵۶
- الف) چشم زخم در تفاسیر روایی ۵۶
- ب) توکل ۵۹
- ۲.۴.۳. مقایسه مفاد ظاهری و مفاد روایی ۵۹
- ۲.۵. بنیامین در محضر حضرت یوسف(ع) ۶۱
- اشاره ۶۱
- ۲.۵.۱. مفاد ظاهری آیات ۶۴
- الف) ملاقات محرمانه و توطئه مشروع ۶۴
- ب) اعلام سرقت ۶۵
- ج) شورای محرمانه ۶۹
- ۲.۵.۲. مفاد روایی ۷۰
- اشاره ۷۰
- الف) دیدار با بنیامین پس از سال‌ها فراق ۷۰
- ب) سرقت پیمان‌ه پادشاه ۷۱
- ج) وجوه بیان شده در نسبت دزدی به برادران ۷۳
۱. تقیه ۷۳
۲. اصلاح برادران ۷۴

۳. توره ۷۵
- د) اتهام سرقت به حضرت یوسف(ع) از جانب برادران ۷۷
- ه) پیشنهاد ماندن یکی از برادران به جای بنیامین ۸۰
- و) امید فرزندان حضرت یعقوب(ع) به احسان عزیز مصر ۸۱
- ز) نشانی از خاندان بنی اسرائیل در قصر عزیز مصر ۸۲
- ح) ازدواج حضرت یوسف(ع) ۸۳
- ۲.۵.۳. مقایسه مفاد ظاهری و مفاد روایی ۸۴
- ۲.۶. صبر حضرت یعقوب(ع) ۸۶
- اشاره ۸۶
- ۲.۶.۱. مفاد ظاهری ۸۷
- الف) بازگشت فرزندان نزد پدر و صبر جمیل حضرت یعقوب(ع) ۸۷
- ب) پیامبر روشن ضمیر ۸۸
- ج) شکایت به خداوند ۸۹
- ۲.۶.۲. مفاد روایی ۹۰
- اشاره ۹۰
- الف) بازگشت برادران با خبرهای ناگوار و استرجاع پدر ۹۰
- ب) میزان حزن حضرت یعقوب(ع) ۹۱
- ج) معرفی بسیار گریه کنندگان ۹۲
- د) صبر جمیل ۹۳
- ه) علم حضرت یعقوب(ع) به حیات حضرت یوسف(ع) ۹۷
- ۱- بشارت جبرئیل ۹۷

- ۲- خبر گرفتن از ملک الموت..... ۱۰۱
- ۳- پیام آوری، از جانب عزیز مصر..... ۱۰۳
- ۴- نامه عزیز مصر به حضرت یعقوب (ع)..... ۱۰۵
- ۲.۶.۳. مقایسه مفاد ظاهری و مفاد روایی..... ۱۰۵
- ۲.۷. به دنبال حضرت یوسف (ع)..... ۱۰۷
- ۱۰۷..... اشاره
- ۲.۷.۱. مفاد ظاهری آیات..... ۱۰۸
- الف) حرکت به سمت مصر با امید به رحمت الهی..... ۱۰۸
- ب) در خواست‌های خاضعانه برادران از حضرت یوسف (ع)..... ۱۰۹
- ۲.۷.۲. مفاد روایی..... ۱۱۲
- ۱۱۲..... اشاره
- الف) نامه حضرت یعقوب (ع) به عزیز داد گستر..... ۱۱۲
- ب) توییح الهی در عرض حاجت به غیر خدا..... ۱۱۴
- ج) توصیف حال حضرت یوسف (ع) پس از خواندن نامه پدر..... ۱۱۶
- د) بخشش بزرگوارانه‌ی حضرت یوسف (ع)..... ۱۱۷
- ه) ملاقات حضرت یوسف (ع) وزلیخا..... ۱۱۷
- و) دومین ازدواج حضرت یوسف (ع)..... ۱۲۱
- ۲.۷.۳. مقایسه مفاد ظاهری با مفاد روایی..... ۱۲۱
- ۲.۸. حلاوت وصال..... ۱۲۲
- ۱۲۲..... اشاره

۲۸.۱. مفاد ظاهری ۱۲۴

الف) استشمام بوی حضرت یوسف (ع) ۱۲۴

ب) پیک شادی ۱۲۵

ج) سپیده صبح وصال ۱۲۶

د) سجده شکر ۱۲۷

هـ) قدردانی حضرت یوسف (ع) از نعمت های الهی ۱۲۸

و) توجه حضرت یوسف (ع) به مقام ولایت خداوند متعال ۱۲۹

ز) آخرین تقاضای حضرت یوسف (ع) از خداوند ﴿الْحَفْنَىٰ بِالصَّالِحِينَ﴾ ۱۲۹

ح) خبرهای غیبی و جهی بر اعجاز قرآن ۱۳۰

۲۸.۲. مفاد روایی ۱۳۰

اشاره ۱۳۰

الف) آوردن پیراهن حضرت یوسف (ع) ۱۳۱

ب) راز پیراهن حضرت یوسف (ع) ۱۳۳

ج) پیراهن یوسف (ع) نزد امام زمان (عج) ۱۳۶

د) تأخیر در طلب مغفرت برای فرزندان ۱۳۷

هـ) برادران حضرت یوسف (ع) و مقام پیامبری ۱۴۰

و) ملاقات حضرت یوسف (ع) با پدر ۱۴۱

ز) پدر و مادر حضرت یوسف (ع)، "أَبُوئِهِ" ۱۴۲

ح) خروج نور نبوت از دستان حضرت یوسف (ع) ۱۴۳

ط) سجده حضرت یعقوب (ع) و برادران حضرت یوسف (ع) ۱۴۶

- ی) بیان سرگذشت، از زبان حضرت یوسف (ع)..... ۱۴۸
- ک) حجت خداوند در مصر..... ۱۴۸
- ل) دعاهای حضرت یوسف (ع)..... ۱۵۰
- م) میزان عمر حضرت یوسف (ع)..... ۱۵۴
- ن) مکان قبر حضرت یوسف (ع)..... ۱۵۵
- ۲.۸.۳. مقایسه مفاد ظاهری و مفاد روایی..... ۱۵۷
- ۲.۹. مبارزه با شرک و ابلاغ توحید..... ۱۵۹
- اشاره..... ۱۵۹
- ۲.۹.۱. مفاد ظاهری..... ۱۶۱
- الف) شرک در کمین همه انسان‌ها..... ۱۶۱
- ب) منکران رسالت و عذاب الهی..... ۱۶۲
- ج) ابلاغ راه هدایت..... ۱۶۳
- د) وحی بر بزرگ مردانی از جنس بشر..... ۱۶۳
- ه) ناامیدی پیامبران از ایمان مردم شرط نزول عذاب الهی..... ۱۶۴
- ۲.۹.۲. مفاد روایی..... ۱۶۵
- اشاره..... ۱۶۵
- الف) شرک در طاعت..... ۱۶۵
- ب) نشانه و حدود شرک در طاعت..... ۱۶۸
- ج) شرک در نعمت..... ۱۶۸
- د) شرک در اسماء الهی..... ۱۶۸
- ه) شریک قرار دادن ستارگان برای خداوند..... ۱۶۹

- ۱۶۹..... (و) وحی بر مردانی برگزیده از جنس بشر
- ۱۷۱..... (ز) تبیین مفاد ﴿سُبْحَانَ اللَّهِ﴾
- ۱۷۲..... (ح) ناامیدی پیامبران از ایمان مردم ﴿اسْتَيْأَسَ الرُّسُلُ﴾
- ۱۷۴..... ۲.۹.۳. مقایسه مفاد ظاهری و مفاد روایی
- ۱۷۵..... جمع بندی فصل

فصل سوم: گونه شناسی روایات تفسیری آیات ۴۳ الی ۱۱۱ سوره یوسف

- ۱۸۱..... درآمد
- ۱۸۱..... الف) سوره شناخت
- ۱۸۱..... ب) معنا شناخت
- ۱۸۲..... ج) تأویلی
- ۱۸۲..... د) تطبیقی
- ۱۸۳..... ه) تفسیری
- ۱۸۳..... ۳.۱. گونه‌های روایات تفسیری
- ۱۸۳..... ۳.۱.۱. سوره شناخت
- ۱۸۳..... الف) بیان اثر نگارش سوره
- ۱۸۴..... ب) بیان اختلاف قرائت
- ۱۸۵..... ۳.۱.۲. معنا شناخت
- ۱۸۶..... ۳.۱.۳. تطبیقی
- ۱۸۶..... الف) اعلام وجود توانایی در خود، مصداق عملکرد حضرت یوسف (ع)

ب) کشاورزان مصداق "الْمُتَوَكِّلُونَ"	۱۸۷
ج) جهل برادران حضرت یوسف (ع) مصداق جهل "جهل عالم"	۱۸۷
د) تطبیق آزار واذیت قریش نسبت به پیامبر اکرم (ص) با آزار برادران حضرت یوسف (ع)	۱۸۸
ه) مشرکان عرب و اهل کتاب مصداق "وَهُمْ مُشْرِكُونَ"	۱۸۹
و) امامان (ع) مصداق پیروی کنندگان از حضرت رسول اکرم (ص)	۱۸۹
ز) ولایت اهل بیت (ع) مصداق "سبیل"	۱۹۱
۳.۱.۴. تفسیری	۱۹۱
جمع بندی فصل	۱۹۱

فصل چهارم: آموزه‌ها و پیام‌های هدایتی

درآمد	۱۹۵
۴.۱. آموزه‌های اعتقادی	۱۹۵
۴.۱.۱. خداشناسی	۱۹۵
۴.۱.۱.۱. خداشناسی و قدرت الهی	۱۹۶
۴.۱.۱.۲. مشیت الهی	۱۹۶
۴.۱.۲. نبوت و تبلیغ دین	۱۹۷
۴.۱.۳. آخرت شناسی	۱۹۹
۴.۱.۴. قرآن شناسی	۱۹۹
۴.۱.۵. سایر آموزه‌های اعتقادی	۲۰۰
۴.۲. آموزه‌های اخلاقی و تربیتی	۲۰۱
۴.۳. آموزه‌های اجتماعی	۲۰۸
۴.۳.۱. مدیریت	۲۰۸

۲۰۹	..... ۴.۳.۲. سایر آموزه های اجتماعی
۲۱۰	..... ۴.۴. آموزه های سیاسی
۲۱۰	..... ۴.۴.۱. حکومت و حاکمان
۲۱۲	..... ۴.۴.۲. ویژگی های مسئولان
۲۱۳	..... ۴.۵. آموزه های اقتصادی
۲۱۳	..... ۴.۵.۱. برنامه ریزی
۲۱۴	..... ۴.۵.۲. صرفه جویی و تولید
۲۱۵	..... ۴.۶. آموزه های فقهی و حقوقی
۲۱۵	..... ۴.۶.۱. حقوقی
۲۱۷	..... ۴.۶.۲. فقهی
۲۱۸	..... جمع بندی فصل
۲۱۹	..... نتایج تحقیق
۲۲۳	..... پیشنهادها
۲۲۵	..... فهرست منابع
۲۳۳	..... نمایه

مقدمه

سوره یوسف دارای ۱۱۱ آیه می‌باشد آیات این سوره جز چند آیه آخر آن، سرگذشت جالب، شیرین و عبرت انگیز پیامبر خدا، حضرت یوسف علیه السلام را بیان می‌کند. محتوای این سوره بر خلاف دیگر سوره‌ها که در مورد پیامبران دیگر است، به صورت یکجا و پیوسته آمده است و با بیان فوق العاده گویا، جذاب، فشرده، عمیق و مهیج در مورد زندگی حضرت یوسف علیه السلام سخن گفته است. این داستان دارای عالی‌ترین درس‌های اخلاقی، تربیتی، اعتقادی، اجتماعی، سیاسی و اقتصادی می‌باشد.

یکی دیگر از ویژگیهای این سوره آنست که داستانهایی سایر پیامبران که در قرآن آمده معمولاً بیان شرح مبارزاتشان با اقوام سرکش و طغیانگر است که سر انجام گروهی ایمان می‌آوردند و گروه دیگری به مخالفت خود تا سر حد نابودی به مجازات الهی ادامه می‌دادند. اما در داستان یوسف، سخنی از این موضوع به میان نیامده است بلکه بیشتر بیانگر زندگانی خود یوسف و عبور او از کورانهای سخت زندگی است که سر انجام به حکومتی نیرومند تبدیل می‌شود که در نوع خود نمونه بوده است.^۱

موضوع پژوهش حاضر تفسیر روایی سوره یوسف (آیات ۴۳ الی ۱۱۱) بر پایه روایات اهل بیت علیهم السلام است. با توجه به محدوده آیات و روایات وارده ذیل این آیات در این رساله به بخشی از زندگی حضرت یوسف علیه السلام پرداخته شده‌است که آغاز فرازها و مسئولیت‌های بزرگ آن حضرت می‌باشد در ابتدا خواب پادشاه که همه معبران از تعبیر آن ناتوان بوده‌اند را تعبیر کرده، سپس اعاده حیثیت نموده و بی‌گناهی خود را اثبات می‌نمایند. آنگاه به درخواست خود به مقام مشاور اعظم و خزانه داری مصر می‌رسند و مسئولیت‌های اقتصادی، سیاسی و اجتماعی جامعه را به عهده می‌گیرند و به اذن الهی عده زیادی از انسان‌ها را از خشکسالی و مرگ نجات می‌دهند در این حین برادران که به علت خشکسالی محتاج شده‌اند به مصر سفر کرده و حضرت یوسف علیه السلام با ایشان روبرو می‌شوند و در نهایت چشمان پدر که گریه بر فراق فرزندش نابینا شده، بینا می‌شود و این فراق سخت به پایان می‌رسد.

---

۱. ناصر، مکارم شیرازی و دیگران، تفسیر نمونه، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۷۴، ج ۹، ص ۲۹۶.

داستان‌های قرآن از زیباترین و ساده‌ترین مطالب قرآن می‌باشند که با کتاب‌های داستان متفاوت است زیرا این قصه‌ها یافتنی است، نه بافتنی. عبرت آموز است، نه سرگرمی. حق است، نه باطل و آموزنده است، نه بدآموز.

تاریخ و داستان جاذبه مخصوصی دارد، و انسان در تمام ادوار عمر خود از سن کودکی تا پیری تحت تاثیر این جاذبه فوق‌العاده است. داستان چه به صورت نظم یا نثر یا نمایش اثری در خواننده و بیننده می‌گذارد که استدلال‌ات عقلی هرگز قادر به چنان تاثیر نیست. دلیل این موضوع شاید آن باشد که انسان قبل از آنکه، عقلی باشد حسی است و بیش از آنچه به مسائل فکری می‌اندیشد در مسائل حسی غوطه‌ور است. و مسائل مختلف زندگی هر اندازه از میدان حس دور می‌شوند و جنبه مجرد عقلانی به خود می‌گیرند و سنگین‌تر می‌شوند. داستان و تاریخ برای همه کس قابل فهم و درک است، بر خلاف استدلال‌ات عقلی که همه در آن یکسان نیستند. مجموعه این جهات نشان می‌دهد که قرآن در بیان این همه تاریخ و داستان بهترین راه را از نظر تعلیم و تربیت پیموده است.^۱

خداوند در قرآن در هیچ مورد به ذکر وقایع تاریخی به طور برهنه و عریان نمی‌پردازد و در همه جا به اختصار به ذکر مباحث می‌پردازد و از آن نتیجه‌گیری کرده، بهره‌برداری تربیتی می‌کند و از آن‌جا که رابطه تنگاتنگی میان قرآن و عترت وجود دارد توضیح مباحث مطرح شده ضمن آیات می‌توان با مراجعه به سنت و عترت پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در یافت و بهترین و مطمئن‌ترین آموزه‌های وحیانی را از ایشان کسب نمود که این فرایند با نام تفسیر روایی مشهور است و پیشینه‌ای به قدمت نزول قرآن دارد. در قرآن با صراحت پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ به عنوان معلّم و مبین قرآن معرفی شده است^۲ و ایشان نیز مواضع مختلفی مانند حدیث ثقلین اهل بیت خود را در کنار قرآن قرار داده و همراهی این دو را برای رسیدن به سعادت الزامی دانسته‌اند.

هدف از نگارش این تحقیق نیل به مقصود و مراد آیات از طریق روایات معصومان عَلَيْهِمُ السَّلَامُ و تأکید یا اهمیت بخشی به نقشی است که روایات در فهم و تفسیر قرآن می‌توانند ایفا کنند.

---

۱. ناصر، مکارم شیرازی و دیگران، پیشین، ج ۹، ص ۳۰۶.

۲. «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ» نحل / ۴۴.